

6 ŞUBAT DEPREMİ ÖNCESİ VE SONRASI

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AFETE YÖNELİK BÜTÇELERİ

RAPOR

6 ŞUBAT DEPREMİ ÖNCESİ VE SONRASI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AFETE YÖNELİK BÜTÇELERİ

30 Büyükşehir Belediyesinin
Afet ile ilgili Bütçelerinin Karşılaştırılması:
2022 – 2024 İzleme Sonuçları

Temmuz, 2024

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu, Türkiye’de kadın, çocuk, gençlik, engelli, sağlık, çevre hakkı, iklim adaleti, sosyal haklar alanında çalışan STK’ların kurdukları, çeşitli temalara göre çalışma gruplarına dayalı olarak çalışan bir platformdur.

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu, parlamentonun kendisine verilen en önemli görev olan vatandaşlardan toplanan vergilerin harcanma sürecini izlemeyi, bu sürecin şeffaf olması için çalışmayı ve sosyal alanlara ve iklim değişimi ile mücadeleye yönelik harcamaların arttırılması ve etkin kullanımını savunmayı amaçlamaktadır.

Kamu Harcamalarını İzleme Platformu,

- şeffaf ve hesap verebilir bir çoğulcu demokrasiden yana,
- siyasi partiler, hükümet ve devletlerden bağımsız,
- hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler, barış, farklılıklara saygı, ifade özgürlüğü gibi evrensel değerleri benimseyen,
- katılım, diyalog ve uzlaşma kültürüne bağlı,
- çevreye saygılı,
- her türlü ayrımcılığa karşı,
- hiçbir din, siyasi, etnik vb. görüşün propagandasını yapmama ilkelerini

benimseyen bir platformdur.

Platform, izleme çalışması yapılan tema çerçevesinde çalışan STK’larla esnek izleme grupları kurarak çalışan esnek bir yapıyı benimsemektedir.

Platform kamu harcamalarını izleme amacıyla gerçekleştirdiği projeler için sadece kendi üyelerinin maddi katkısına dayanma ilkesini benimsemektedir.

www.kahip.org

RAPOR

6 ŞUBAT DEPREMİ ÖNCESİ VE SONRASI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AFETE YÖNELİK BÜTÇELERİ

30 Büyükşehir Belediyesinin
Afet ile ilgili Bütçelerinin Karşılaştırılması:
2022 – 2024 İzleme Sonuçları

Nurhan Yentürk	Bilgi STÇM
Işık Baştuğ	Kadıköy Belediyesi İklim Elçileri
Gökçen Bayram	Yeşil Düşünce Derneği
Burcu Genç	Yeşil Gelecek Derneği
Ezgi Ediboğlu	Gıdanın Durumu Derneği
Özüm Çelik	Yeşil Düşünce Derneği
Yağız Eren Abanus	Mekanda Adalet Derneği
Meltem Düzel Ayrıl	Yeşil Düşünce Derneği
Berkay Hacımustafa	Türkiye Avrupa Vakfı
Melda Karademir	İklim Gönüllüleri Derneği

30 Büyükşehir Belediyesiinin Afet ile ilgili B t çelerinin Karşılaştırılması: 2022 - 2024 İzleme Sonuçları

Kapak Resmi : Yasemin SayıbaŐ Akyüz

Yayına Hazırlayan: Nurhan Yentürk

Tasarım: Gözde DurmuŐ

 Kamu Harcamalarını İzleme Platformu

E-posta: kamuharcamalari@gmail.com

Giriş

17 Ağustos 1999 depreminden itibaren deprem ve küresel ısınma ile birlikte artarak kendini gösteren çeşitli afetler Türkiye'nin gündeminde yer tutmaktadır. Afetlere hazırlık, risk azaltma merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin de görevleri arasındadır.

2021 yaz aylarındaki orman yangınları ve seller, 2022 yılındaki seller, 2023 yılının Şubat ayında yaşanan büyük depremin ardından afete hazırlık çalışmaları sivil toplum örgütlerinin çalışma alanları arasında artarak yer bulmaktadır.

Kamu Harcamaları İzleme Platformu, büyükşehir belediyelerinin çevre koruma ve iklim değişikliğine yönelik bütçelerini 2021 yılından beri izlemekte ve yayınlar yapmaktadır. 6 Şubat 2023 depremi sonrasında 2023 ve 2024 yılları için yaptığı bütçe izleme çalışmalarına afete yönelik ayrılan bütçeleri de ekleyerek çalışma alanını genişletmiştir(1). Amaç, büyükşehir belediyelerinin afete yönelik ayırdıkları bütçeleri izleyerek, son iki yılda meydana gelen büyük orman yangını, sel felaketi ve büyük depremin öncesi ve sonrasında afet konusuna verdikleri önemi anlamak, kamuoyu, ilgili STK'lar ve karar alıcılara somut bilgiler sunabilmektir.

Yöntem olarak deprem başta olmak üzere taşkın, sel, orman yangını gibi bir çok alanda, afet öncesinde risk azaltma ve afet sonrasında müdahale gibi konulara 30 büyükşehir belediyesi ve bağlı kurumlarının ne kadar bütçe ayırdıklarının incelenmesi hedeflenmiştir. Bu nedenle 30 büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idaresinin 2022, 2023 ve 2024 performans programları teker teker incelenerek, bu programlarda yer alan afetle ilgili tüm hedefler ayrıştırılmıştır. Daha sonra bu hedeflere ayrılan bütçeler eklenmiştir. Birçok büyükşehir belediyesinde belediye hizmetlerinin sürdürüldüğü iştirakler iki nedenle kapsam dışındadır. Birincisi bu iştirakler kurulduklarında belediyeden sermaye almış olmakla birlikte, daha sonraki yıllarda elde ettikleri gelirler üzerinden harcama yapmaktadırlar, dolayısıyla kamunun ayırdığı bütçe hesabı içine dahil edilmeleri anlamlı olmamaktadır. İkincisi bu iştirakler, kamu kurumu olmadıkları için belediyelerin ve bağlı kurumların yayımladıkları performans programı ve faaliyet raporu yayımlamamaktadırlar.

1 Çevre koruma ve iklim değişikliği ile ilgili büyükşehir belediyelerinin bütçelerinin 2023 ve 2024 izleme sonuçları izlemeleri ayrı bir raporda ele alınacaktır.

Bu çalışma kapsamında büyükşehir belediyeleri ve su-kanalizasyon idarelerinin (SKİ) afet ile ilgili hedeflerinin başlıkları Tablo 1'de görüldüğü şekilde sınıflandırılmıştır.

TABLO 1 : AFET HEDEFLERİ SINIFLANDIRMASI	
AFET RİSK AZALTMA VE TESPİT	
AFET VE ACİL DURUM EĞİTİM TOPLANTI VE FARKINDALIK ARTIRMA	AFRA.1
AFET VE ACİL DURUM RİSK ANALİZİ ÇALIŞMALARI	AFRA.1
BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİM SİSTEMİ	AFRA.1
ZEMİN ETÜDÜ, RİSKLİ YAPI, ALTYAPI YENİLEMELERİNE YÖNELİK ANALİZ VE TESPİT ÇALIŞMALARI	AFRA.1
AFET ERKEN UYARI	AFRA.1
YANGIN ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR	AFRA.1
BİNALARIN EŞYALARININ SABİTLENMESİ	AFRA.1
AFET RİSK AZALTMA İNŞAAT-EKİPMAN	
KENTSEL DÖNÜŞÜM FAALİYETLERİ (SİYASİ+EKONOMİK VE RANT AMAÇLILARI AYIRAMADIĞIMIZ İÇİN DAHİL ETTİK)	AFRA.2
KENTSEL DÖNÜŞÜM İÇİN KAMULAŞTIRMA	AFRA.2
KENTSEL DÖNÜŞÜM İÇİN PROJE	AFRA.2
AFET VE ACİL DURUMLARDA VATANDAŞ BARINMA VE KAYNAK DESTEĞİ	AFRA.2
BİNA, TARİHİ BİNA, İSTASYON YAPIM VE BAKIM ONARIM (RİSK AZALTMA AMAÇLI)	AFRA.2
SEL VE TAŞKINLA MÜCADELE/ DERELERİN ISLAHI	AFRA.2
MÜDAHALEYE HAZIRLIK	
AFET GÖNÜLLÜLERİ FAALİYETLERİ VE SİVİL SAVUNMA HİZMETLERİ	AFMÜ.1
AFET VE ACİL DURUM KOORDİNASYON FAALİYETLERİ	AFMÜ.1
AFET VE ACİL DURUM MÜDAHALE ÇALIŞMALARI	AFMÜ.1
ARAMA KURTARMA TATBİKAT VE EĞİTİM	AFMÜ.1
TOPLANMA ALANLARI VE DEPREM PARKI UYGULAMALARI	AFMÜ.1
İTFAİYE VE YANGINLA MÜCADELE (EĞİTİM, İÇ EĞİTİM, GÖNÜLLÜ İTFAİYECİLİK VB.)	AFMÜ.1
YANGIN GÜVENLİĞİ/ DENETİMİNİN YAPILMASI	AFMÜ.1
AFET MÜDAHALEYE HAZIRLIK İNŞAAT -EKİPMAN	
YANGIN, AFET VE ACİL DURUMA YÖNELİK ARAÇ VE EKİPMAN TEMİNİ	AFMÜ.2
İTFAİYE BİNALARININ BAKIM VE ONARIMI VE İSTASYON YAPIMI	AFMÜ.2

Afete yönelik hedeflerin sınıflandırılabilmesi amacıyla iki ana başlık oluşturulmuştur. Bunlardan birisi risk azaltma, ikincisi ise müdahaleye hazırlık ana başlıklarını taşımaktadır. Gerek risk azaltma gerek müdahale ana başlıkları da kendi içlerinde inşaat ekipman ve diğer olarak alt başlıklara ayrılmıştır.

Raporun ilk bölümünde büyükşehirlerin toplam bütçeleri içinde afet hedeflerine ayırdıkları pay karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırma hem büyükşehirler arasında hem de 2022-2024 yılları arasında yapılmaktadır. Böylece büyükşehirlerin bir anlamda afete verdikleri önemi görmeye çalışılmaktadır. İkinci bölümde büyükşehirlerin nüfus, ekonomik büyüklükleri gibi birçok faktöre bağlı olarak belirlenen afet bütçeleri, TL olarak, 2024 yılı için karşılaştırılmaktadır.

Her ne kadar bütçeye oran ve TL cinsinden büyüklük büyükşehir karar alıcılarının afetlere verdikleri önemi göstermek bakımından önemli bir gösterge ise de, bütçenin hangi alt kalemlere ayrıldığını, bir başka ifadeyle bütçenin risk azaltma mı yoksa müdahale ile ilgili hedeflere mi ayrıldığını görmek önemlidir. Ayrıca bu da yeterli değildir çünkü risk azaltmaya yönelik bütçenin yüksek olması çok önemlidir. Risk azaltmaya yönelik bütçenin afet olduktan sonra müdahaleye yönelik bütçeden daha fazla olması yerel yönetimler bakımından afete hazırlık bakımından önemli bir tercih göstergesi olabilir. Ancak risk azaltma hedefleri de kendi içinde homojen değildirler. Örneğin risk azaltma bütçesinin ne kadarının inşaat ve güçlendirme ile ilgili olduğu, ne kadarının risk azaltmaya yönelik diğer eğitim, planlama, erken uyarı, risk analizi gibi hedeflere yönelik olduğunu görülmesi önemlidir. O nedenle çalışmanın son üç bölümünde büyükşehir belediyelerinin ve su-kanalizasyon idarelerinin afet hedefleri Tablo 1'de verilen sınıflandırmaya dayalı olarak, ayrıntılı incelenmesine ve yorumlanmasına yer verilmiştir. Büyükşehir bazında afet ile ilgili hedeflerin ve bütçelerin değerlendirilmesi EK'te verilmiştir.

1. BÜYÜKŞEHİRLERİN TOPLAM BÜTÇELERİ İÇİNDE AFET BÜTÇELERİNİN PAYI

Önce konuyu büyükşehir belediyesi ve bağlı kurumların bütçelerinden afet ile ilgili ayırdıkları bütçenin toplam bütçelerine oranını inceledik. Bütün büyükşehirlerde belediye ve su-kanalizasyon idaresinin afet bütçeleri ile toplam bütçelerini karşılaştırdık.

30 büyükşehir içinden Van hariç 29 büyükşehri inceleyebildik. Her ne kadar sınıflandırmamızda afet deprem ile sınırlı değilse de, üçüncü bölümde inceleyeceğimiz gibi, özellikle afet ve deprem ile ilgili en önemli harcamaların büyük bölümü kentsel dönüşüm ile ilgili. Ancak dere taşkını, şehir yangını gibi konuları da afet ile ilgili hedefler arasında gördüğümüz için deprem riski olmayan/çok düşük olan büyükşehirleri de incelememize kattık.

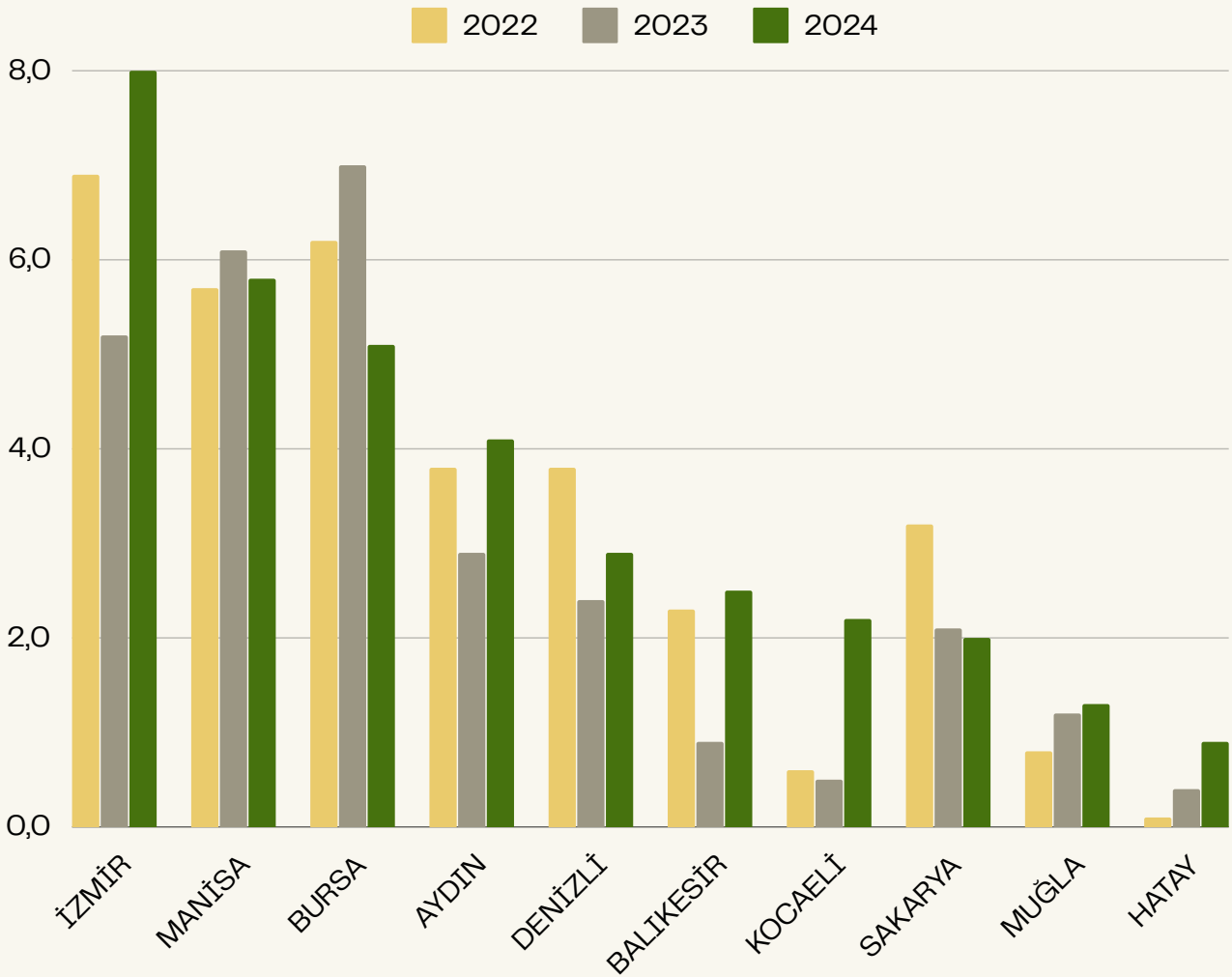
29 büyükşehirin verilerini aynı grafikte bir arada değerlendiremeyeceğimiz için görsel olarak anlamlı çizimler üretebilmek bakımından AFAD deprem risk haritalarındaki ayırımı kullandık. Bu ayırma göre büyükşehirleri i) birinci derecede deprem bölgesi, ii) 2 ve 3. derecede deprem bölgesi ve iii) deprem riski az olan yada olmayan şehirler olarak kategorilere ayırmak mümkün olmaktadır.

2 İstanbul, Ankara ve İzmir büyükşehir belediyelerinde otobüs işletmesi ve su kanalizasyon idaresi bağlı kurum olarak mevcutken, diğer büyükşehirlerde sadece su kanalizasyon idaresi bulunmaktadır.

3 Van 2024 performans programındaki afet hedeflerini Tablo 1'de verilen sınıflandırmaya göre ayırmak mümkün olmamıştır.

Çizim 1.1'de verilen, ilk grup şehirler arasından toplam bütçesi içinde afet bütçesine en büyük pay ayıran şehir İzmir'dir. İzmir (büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idaresi) 2002 ve 2023 yılında da en yüksek afet bütçesi oranına sahipken 2024 yılında bu oranı yükseltmiş ve bütçesinin % 8'ini afete ayırmıştır. Bu oran ile İzmir, 2024 yılında, sadece birinci derece deprem bölgesinde olan değil 2. ve 3. derece deprem bölgesi olan büyükşehirlerin tümünden daha yüksek pay ayırmaktadır (Çizim 1.2). Deprem riski olmayan düşük olan büyükşehirler ile karşılaştırıldığında da toplam bütçesi içinde en yüksek afet bütçesi payına sahip olan şehir İzmir'dir (Çizim 1.3).

Çizim 1.1: BB VE SKİ (1. VE 2. DERECE DEPREM BÖLGESİ) AFET HEDEFLERİ BÜTÇESİ / BB VE SKİ TOPLAM BÜTÇE %

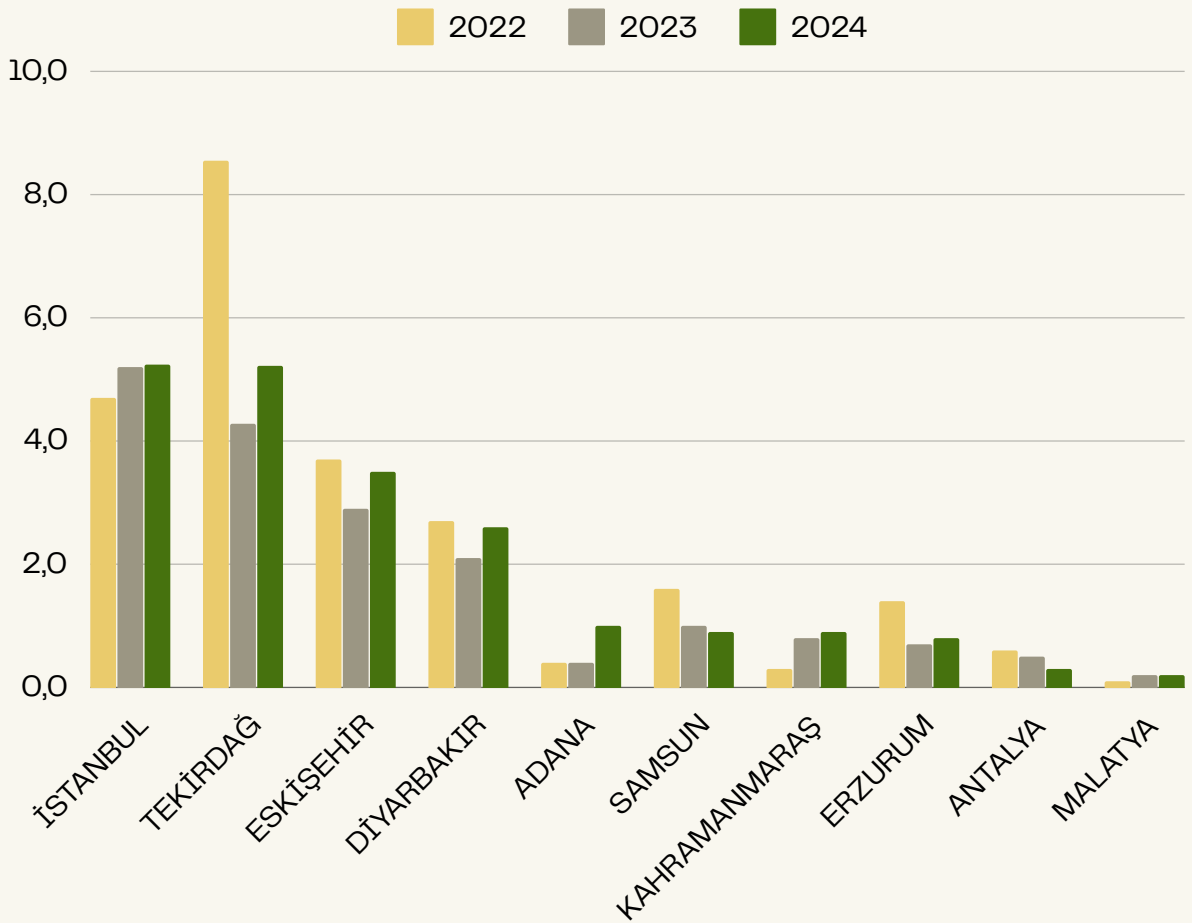
Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri ve Su Kanalizasyon İdareleri Performans Programları

Yukarıda belirtildiği gibi, 2024 yılında, 1. derecede deprem bölgesinde olan büyükşehirler içinde İzmir'in afet bütçesinin payı % 8'lerdedir. Bu pay Manisa ve Bursa'da % 5'in üzerindeyken sadece Aydın'da afet bütçesinin toplam bütçe içindeki payı % 4'ün üzerindedir. Diğerlerinde ise (Balıkesir, Kocaeli, Sakarya, Muğla ve Hatay) bu oran % 3'ün bile altında kalmaktadır.

2022 ve 2023 yılları ile karşılaştırıldığında, 2024 yılında afet bütçesinin toplam bütçeye oranının artmasını beklediğimiz birinci derecede deprem bölgesinde olan büyükşehirler arasında Bursa, Denizli ve Sakarya'da afet bütçesinin payının düştüğü görülmektedir. Hatay büyükşehir afet bütçesinin payı 2023 yılında % 0,1 iken 2024 yılında % 0,9'a çıkarabilmiştir.

2. ve 3. derece deprem bölgesinde olan büyükşehirler, toplam bütçesi içinde afete ayrılan bütçe bakımından incelendiğinde, 2024 yılı itibariyle İstanbul ve Tekirdağ'ın konuya verdiği önem görülmektedir. Her iki şehirde de (büyükşehir belediyeleri ve su kanalizasyon idaresi) 2024 yılındaki pay 2023 yılına göre artış göstermiştir ve İstanbul'un payı % 5,24; Tekirdağ'da pay % 5,22 'dir (Çizim 1.2).

Çizim 1.2: BB VE SKİ (2. ve 3. DERECE DEPREM BÖLGESİ) AFET HEDEFLERİ BÜTÇESİ / BB VE SKİ TOPLAM BÜTÇE %

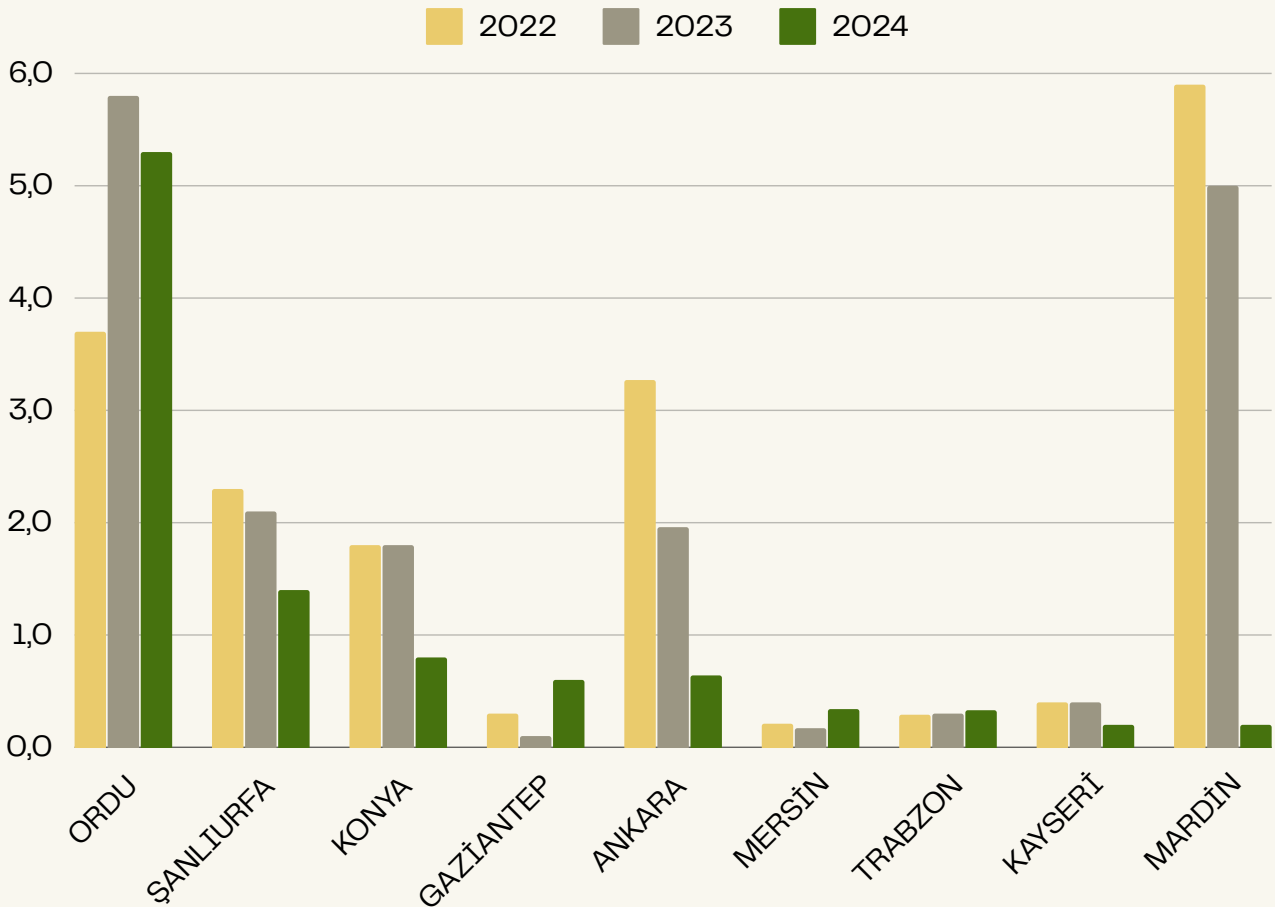

Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri ve Su Kanalizasyon İdareleri Performans Programları

Erzurum, Antalya, Malatya ve Samsun'da 2024 yılında bütçeden afete ayrılan pay azalmaktadır ve afet için ayırdıkları bütçe payı % 1'in bile altındadır. Eskişehir, Diyarbakır'da 2024 bütçesinin içindeki afet bütçesinin payı 2023'e göre artış gösterirken, her iki şehirde de oran % 3'ün altındadır (Çizim 1.2.). Adana ve Kahramanmaraş'ta da afet bütçesi 2024 yılında artış göstermiştir ama toplam bütçelerinin içindeki payı % 1'in bile altında kalmıştır. Çizim 1.1'de Hatay için söz konusu olduğu gibi, Çizim 1.2'de gösterilen Kahramanmaraş'ın bütçesinden 2024 yılında ayırdığı kaynağın payının çok düşük olduğunu vurgulamak gerekmektedir.

Üçüncü gruptaki büyükşehirlerden ve su-kanalizasyon idarelerinden, 2024 yılı için, Ordu afet için en yüksek bütçe payı ayıran büyükşehirdir. Her ne kadar 2024 yılında gerilese bile ayırdığı pay % 5,3'tür. 2024 yılı için Şanlıurfa'nın payı % 1,4 iken, diğer büyükşehirlerin tümünde % 1'in altındadır. Mardin'in afet bütçesi 2024 yılında kentsel dönüşüm için kaynak ayrılmadığı için çok düşmüştür.

Çizim 1.3: BB VE SKİ (DEPREM BÖLGESİ OLMAYAN) AFET HEDEFLERİ BÜTÇESİ / BB VE SKİ TOPLAM BÜTÇE %

Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri ve Su Kanalizasyon İdareleri Performans Programları

Genel bir değerlendirme yapıldığında, özellikle son yılların yaşattığı deprem ve afetler dikkate alındığında, 29 büyükşehir belediyesinin ortalama olarak toplam bütçelerinin 2022 yılında sadece %3,42'sini afetlerle ilgili hedeflere ayırdıklarını, bu oranın 2023 yılı için % 3,10 olarak bütçelendiğini ve 2024 yılında ise 2022 yılından daha düşük olarak % 3,22 oranında bütçeden pay ayrıldığını söylemek ve bunun çok düşük bir oran olduğunu belirtmek gerekmektedir.

2. BÜYÜKŞEHİRLERİN TL CİNSİNDEN AFET BÜTÇELERİ

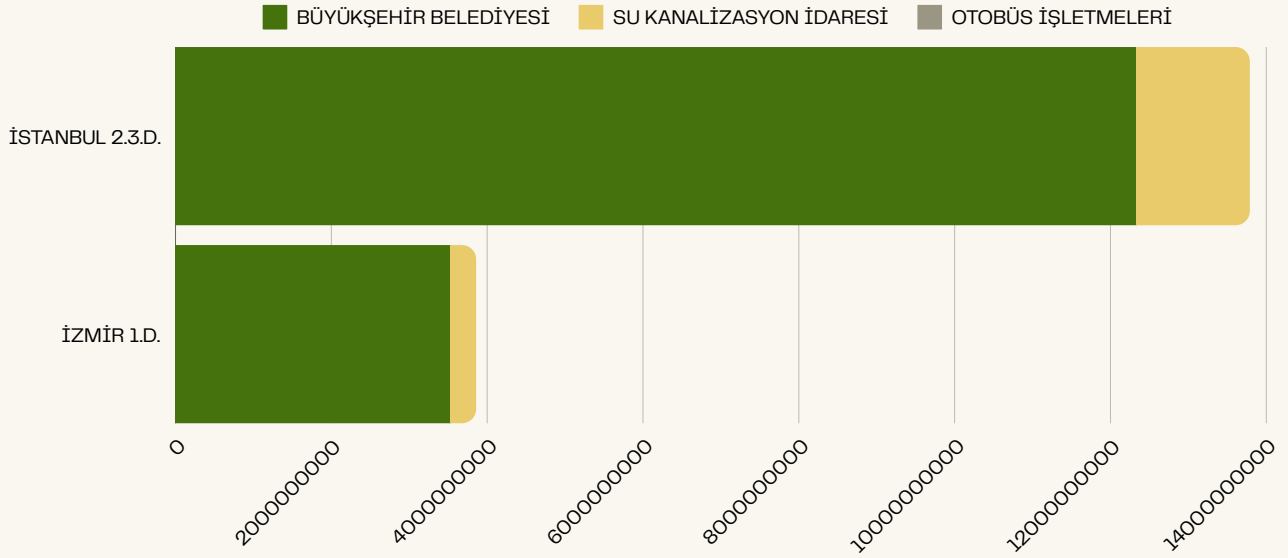
Büyükşehirlerin bütçelerinden deprem için ayırdıkları pay önemli bir gösterge olmakla birlikte, büyükşehirlerin bütçeleri, nüfuslarına, ekonomik büyüklüklerine vb. farklı olgulara dayalı olarak değişmektedir. O nedenle bütçeleri içinde pay büyükşehir belediyeleri ve su–kanalizasyon idaresinin afete verdikleri önemi göstermekle birlikte, afet bütçelerinin TL üzerinden büyüklükleri de önemlidir.

28 büyükşehir belediyesinin ve bağlı kurumlarının afet bütçelerinin toplamı 11,7 milyar TL iken İstanbul büyükşehir belediyesi ve su–kanalizasyon idaresinin afet bütçelerinin toplamı 13,8 milyar TL'dir. İstanbul'dan sonraki en büyük bütçe 3,8 milyar TL ile İzmir'e aittir.

Toplam olarak söylemek gerekirse, 2024 yılında, 29 büyükşehir belediyesinin ve bağlı kurumlarının afet için ayrılmış bütçelerinin toplamı 26 milyar TL'dir. Bir diğer karşılaştırma merkezi hükümetin kurumlarıyla yapılabilir. Örneğin 2024 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'nın personel maaşları bütçesi 77,6 milyar TL olmak üzere toplam bütçesi 91,8 milyar TL'dir Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2024 bütçesi 267 milyar TL'dir (Bütçe Gerekçesi, 2024) .

Çizim 2.1'de önce TL cinsinden en büyük bütçeyi ayıran İstanbul ve İzmir'in afet bütçelerine yer verilmiştir. Diğer 27 büyükşehir ayrı bir çizimde ele alınmıştır. Çünkü ancak bu iki büyükşehirin ayrı gösterilmesi durumunda diğer şehirlerin harcamalarına ilişkin görsel olarak anlamlı bir çizim elde edilebilmektedir.

Çizim 2.1 : İstanbul ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri ve Su- Kanalizasyon İdaresinin Afet Hedefleri Bütçeleri, 2024, TL

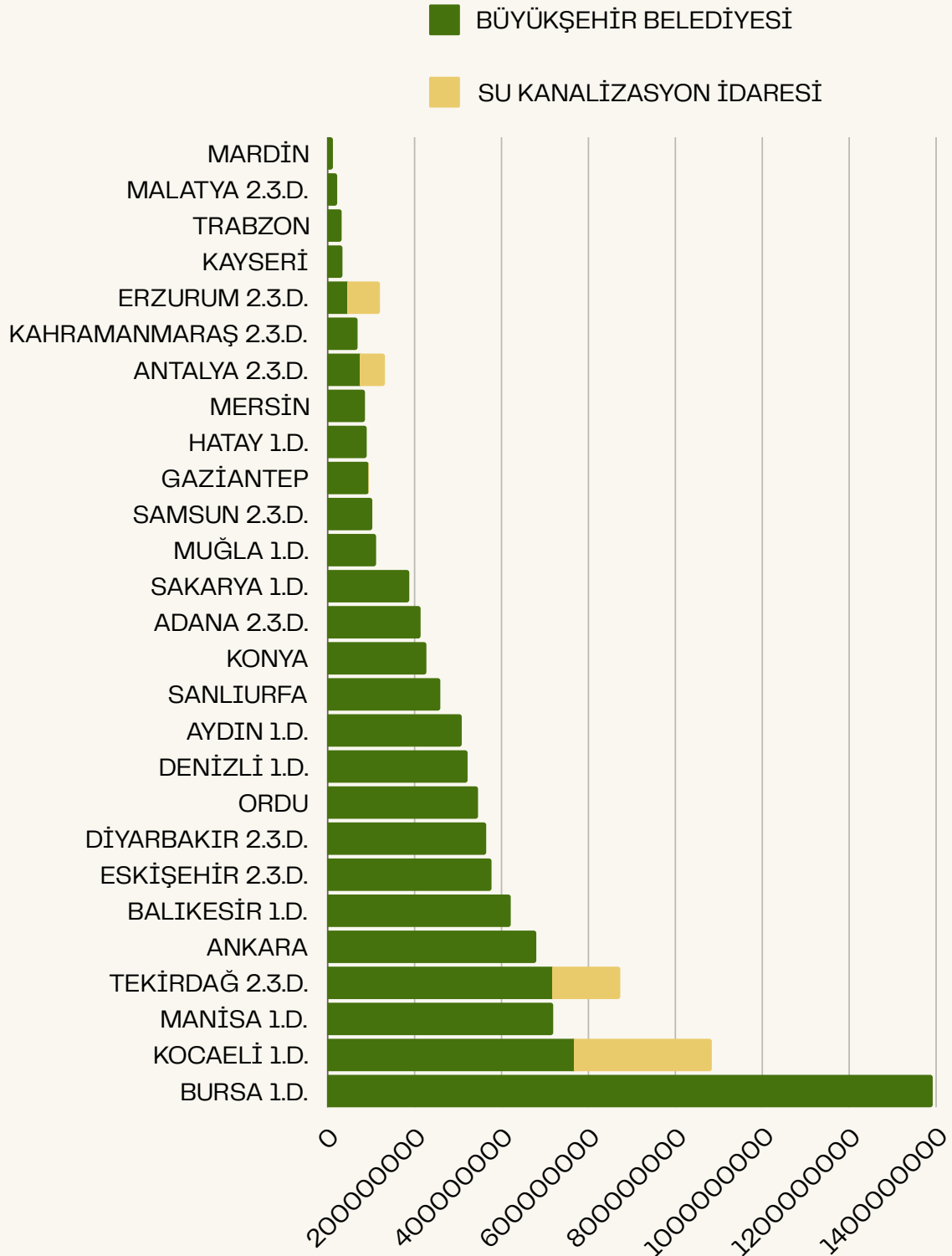
Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri ve Su Kanalizasyon İdareleri Performans Programları

İstanbul büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idaresinin ayırdıkları toplam afet bütçesi 13,8 milyar TL'dir. İzmir büyük şehir belediyesinin ayırdığı afet bütçesi ise 4 milyar TL'ye yakındır. Hem İstanbul hem İzmir büyükşehir belediyesi dışında İSKİ ve İzmir Su üzerinden afet ile ilgili hedefler için bütçe ayırmıştır.

Diğer 27 büyükşehir belediyesi ve bağlı kurumların 2024 yılı için afete yönelik ayırdıkları bütçelere bakıldığında İstanbul ve İzmir BB ve bağlı kurumlardan sonra en büyük afet bütçesini Bursa'nın ayırdığı görülmektedir (Çizim 2.2.) Bursa 1. derecede deprem riski altında olan bir şehirdir. Deprem şehri olan Kocaeli, Tekirdağ, Manisa, Balıkesir de önemli bütçe ayırmaktadırlar Ankara deprem riski düşük olan bir şehir olmakla birlikte ciddi bir afet bütçesi bulunmaktadır.

Bu afet harcamalarının deprem, taşkın yangın gibi hangi alanlarda olduğu yazının üçüncü ve dördüncü bölümlerinde incelenecektir. Ancak burada değinilmesi gereken Malatya, Samsun, Kahramanmaraş, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir gibi 2. ya da 3. derecede deprem bölgesi şehirlerinde ve Hatay, Muğla, Sakarya, Aydın, Denizli gibi 1.derece deprem bölgesinde olan şehirlerde afet bütçelerinin düşük olduğudur.

Çizim 2.2 : Büyükşehir Belediyeleri ve Su- Kanalizasyon İdarelerinin Afet Hedefleri Bütçeleri, 2024, TL

Kaynak: Büyükşehir Belediyeleri ve Su Kanalizasyon İdareleri Performans Programları

3. BÜYÜKŞEHİR AFET BÜTÇELERİNİN MÜDAHALE VE RİSK AZALTMA ARASINDA DAĞILIMI

Afet bütçelerinin risk azaltma ve müdahaleye ayırdıkları payın risk azaltma lehine olması olumlu olarak nitelendirilebilir. Çünkü afetlerin meydana geldikten sonraki aşamaları için gösterilen çabalar ve yapılan harcamalar insan, hayvan ve doğada meydana gelecek acı kayıpların önüne geçmekte ikincil önemde kalmaktadır. Risk azaltmaya ayrılacak kaynaklar sadece kayıpları azaltmak değil aynı zamanda müdahale için daha az kaynağa ihtiyaç duymayı da beraberinde getirebilecektir.

Tablo 2, 29 büyükşehir belediyesi ve bağlı kurumunun afet hedefleri bütçelerinin müdahale ve risk azaltma arasındaki dağılımını 2023 ve 2024 yılları için göstermektedir. Tabloda yer alan büyükşehirler 2024 yılında en yüksek risk azaltma payına sahip olmalarına göre büyükten küçüğe sıralanmış durumdadırlar.

Öncelikle hangi büyükşehirin risk azaltmaya daha çok bütçe payı ayırdığına bakılabilir. Şanlıurfa ve Tekirdağ'ın, 2024 yılında afet bütçelerinin neredeyse tümünü risk azaltmaya ayırdıkları görülmektedir. 29 Büyükşehir belediyeleri ve su-kanalizasyon idarelerinin afet hedefleri bütçelerinin içinde müdahale ve risk azaltmaya ayırdıkları pay karşılaştırıldığında 13'ünün (Şanlıurfa, Tekirdağ, Diyarbakır, Muğla, Kocaeli, İzmir, Samsun, Ankara, Bursa, Antalya, Balıkesir, İstanbul ve Gaziantep) risk azaltmaya daha fazla/eşit pay ayırdıkları anlaşılmaktadır. Tablonun sonunda yer alan Kahramanmaraş, Mardin ve Mersin'in ise 2024 yılı için afet bütçelerinin tümünü müdahale için ayırdıkları görülmektedir.

Balıkesir, Gaziantep, Kocaeli en başta olmak üzere Şanlıurfa, Muğla, İzmir, Samsun, Ankara, İstanbul, Trabzon, Aydın, Sakarya, Denizli'nin 2023 yılından 2024 yılına risk azaltmaya ayırdıkları payın arttığı görülmektedir. Kahramanmaraş ve Mersin'in gerek 2023 gerek 2024 yılında risk azaltmaya hiç bütçe ayırmamış olması dikkat çekicidir. Diğer büyükşehirler ise kararlarını risk azaltmaya ayırdıkları payı azaltma yönünde vermişlerdir.

Tablo 2: 30 BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (BB) VE BAĞLI KURUMLARI (BK) AFET İLE İLGİLİ BÜTÇELERİN DAĞILIMI %

	AFET MÜDAHALE	AFET RİSK AZALTMA	AFET MÜDAHALE	AFET RİSK AZALTMA	RİSK AZALTMA 2024 'TE ARTMA ORANI %
	2023	2023	2024	2024	
ŞANLIURFA BB ve BK	47	53	2	98	85
TEKİRDAĞ BB ve BK	5	95	6	94	-1
DİYARBAKIR BB ve BK	11	89	12	88	-1
MUĞLA BB ve BK	48	52	13	87	67
KOCAELİ BB ve BK	93	7	18	82	1071
İZMİR BB ve BK	30	70	25	75	7
SAMSUN BB ve BK	42	58	29	71	22
ANKARA BB ve BK	42	58	33	67	16
BURSA BB ve BK	29	71	35	65	-8
ANTALYA BB ve BK	40	60	36	64	7
BALIKESİR BB ve BK	99	1	40	60	5900
İSTANBUL BB ve BK	46	54	43	57	6
GAZİANTEP BB ve BK	98	2	50	50	2400
ADANA BB ve BK	6	94	47	43	-54
MANİSA BB ve BK	45	55	64	36	-35
ESKİŞEHİR BB ve BK	73	27	77	23	-15
HATAY BB ve BK	75	25	79	21	-16
ORDU BB ve BK	79	21	80	20	-5
KAYSERİ BB ve BK	75	25	81	19	-24
ERZURUM BB ve BK	80	20	82	18	-10
TRABZON BB ve BK	94	6	84	16	167
AYDIN BB ve BK	92	8	88	12	50
SAKARYA BB ve BK	90	10	89	11	10
DENİZLİ BB ve BK	94	6	91	8	33
KONYA BB ve BK	92	8	92	8	0
MALATYA BB ve BK	89	11	95	5	-55
KAHRAMANMARAŞ BB ve BK	100	0	100	0	0
MARDİN BB ve BK	21	79	100	0	-100
MERSİN BB ve BK	100	0	100	0	0
VAN BB ve BK					

Kaynak: Kurumların 2024 Performans Programları. Yöntem için bkz. ww.kahip.org
VAN BB ve BK verisi ayrıştırılmamıştır.

4. BÜYÜKŞEHİRLERİN RİSK AZALTMA HEDEFLERİ BÜTÇESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Tablo 1'de görüldüğü gibi, risk azaltma iki ana kalem altında sınıflandırılmıştır. Bunlar risk azaltma ve tespit (AFRA 1), ikincisi ise risk azaltma: inşaat- ekipman (AFRA 2)'dir. Kentsel dönüşüm, kamulaştırma ve projelendirme, geçici barınma, deprem amaçlı bina güçlendirme, sel/taşkınla mücadele ve dere ıslahı, risk azaltma ile ilgili inşaat-ekipman içinde sınıflandırılmışken (AFRA 2), diğer tespit, önlem, analiz ve farkındalık artırma çalışmaları ayrı olarak sınıflandırılmıştır (AFRA 1).

Tablo 3'te büyükşehirler 2024 yılında risk azaltmaya ayırdıkları bütçeye göre büyükten küçüğe dizilmişlerdir. Tablo 3'te ayrıntılı olarak görülebileceği gibi, 2024 için, Konya Hatay, Sakarya, Erzurum, Kayseri, Trabzon, Malatya risk azaltma hedefleri ile ilgili olarak 750.000 doların altında bütçe ayıran büyükşehirlerdir. Kahramanmaraş, Mardin ve Mersin ise risk azaltma hedefleri ile ilgili hiç bütçe ayırmamışlardır. Diğer yandan risk azaltmaya 750.000 doların üzerinde bütçe ayıran 19 büyükşehir arasından 2023 – 2024 yılları arasında risk azaltma bütçesini azaltan şehirler vardır. Bunlar Ankara ve Manisa'dır.

İstanbul büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idaresinin risk azaltma hedefleri ile ilgili ayırdıkları bütçe 2024 yılında 238 milyon dolar iken diğer 28 büyükşehir ve su-kanalizasyon idaresininki 216 milyon dolardır. İstanbul risk azaltma hedefleri bütçesi, 29 büyükşehir belediyesinin toplam risk azaltma hedeflerinin % 52'sidir.

Tablo 3, enflasyonun etkisini arındırarak inceleme yapılabilmesine olanak vermek bakımından dolar cinsinden verilmiştir (4). Tablo 3'ün son üç satırından büyükşehir belediyesi ve bağlı kurumunun toplam risk azaltma hedefleri ile ilgili bütçelerinin toplamda % 51 arttığı görülmektedir. Risk azaltma hedefleri bütçesinin en önemli kısmı inşaat ve ekipmana yöneliktir.

4 Dolar kuru olarak ilgili yılın haziran sonu kurları alınmıştır.

Tablo 3: 30 BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, PERFORMANS PROGRAMI RİSK AZALTMA BÜTÇELERİ, DOLAR

	2023	2023	2023	2024	2024	2024
	AFET RİSK AZALTMA TESPİT (AFRA 1)	AFET RİSK AZALTMA İNŞAAT-EKİPMAN (AFRA 2)	TOPLAM	AFET RİSK AZALTMA TESPİT (AFRA 1)	AFET RİSK AZALTMA İNŞAAT-EKİPMAN (AFRA 2)	TOPLAM
İSTANBUL BB ve BK	9.940.917	147.799.516	157.740.433	63.333.722	174.491.643	237.825.366
İZMİR BB ve BK	7.584.956	43.754.327	51.339.283	13.123.212	74.888.684	88.011.896
BURSA BB ve BK	717.798	25.988.571	26.706.370	855.152	26.425.182	27.280.333
KOCAELİ BB ve BK	232.990	128.762	361.752	3.009.242	18.916.231	21.925.473
TEKİRDAĞ BB ve BK	913.865	8.252.097	9.165.962	2.862.061	11.929.091	14.791.152
ANKARA BB ve BK	576.232	21.128.492	21.704.724	303.030	9.393.939	9.696.970
ŞANLIURFA BB ve BK	115.246	4.436.983	4.552.230	954.545	6.757.576	7.712.121
BALIKESİR BB ve BK	4.687	0	4.687	7.536.364	151.515	7.687.879
MANİSA BB ve BK	861.256	7.148.380	8.009.637	1.862.975	5.392.139	7.255.114
DİYARBAKIR BB ve BK	0	4.994.007	4.994.007	0	9.763.939	9.763.939
MUĞLA BB ve BK	0	1.287.878	1.287.878	0	3.469.697	3.469.697
ADANA BB ve BK	80.672	19.208	99.880	1.151.515	1.863.636	3.015.152
ESKİŞEHİR BB ve BK	0	1.550.601	1.550.601	0	2.652.394	2.652.394
SAMSUN BB ve BK	0	1.690.279	1.690.279	0	2.575.758	2.575.758
ORDU BB ve BK	1.335.935	322.152	1.658.087	899.091	1.257.727	2.156.818
ANTALYA BB ve BK	576	1.628.827	1.629.403	0	1.743.939	1.743.939
GAZİANTEP BB ve BK	7.683	0	7.683	140.909	1.550.000	1.690.909
AYDIN BB ve BK	268.910	122.738	391.648	826.818	282.394	1.109.212
DENİZLİ BB ve BK	339.055	0	339.055	814.909	0	814.909
KONYA BB ve BK	1.092.535	15.366	1.107.901	615.152	45.455	660.606
HATAY BB ve BK	309.247	0	309.247	190.909	454.545	645.455
SAKARYA BB ve BK	310.128	92.197	402.325	462.515	156.061	618.576
ERZURUM BB ve BK	37.324	259.935	297.259	0	370.952	370.952
KAYSERİ BB ve BK	0	211.287	211.287	0	196.970	196.970
TRABZON BB ve BK	3.842	38.415	42.257	3.030	151.515	154.545
MALATYA BB ve BK	36.495	0	36.495	31.818	0	31.818
KAHRAMANMARAŞ BB ve BK	0	0	0	0	0	0
MARDİN BB ve BK	115.246	5.378.162	5.493.408	0	0	0
MERSİN BB ve BK	0	0	0	0	0	0
VAN BB ve BK						
TOPLAM 29 BB VE BK	24.885.595	276.248.181	301.133.777	98.976.970	354.880.983	453.857.953
2023-2024 ARASI BÜYÜME %						50,72%
İSTANBUL HARİÇ TOPLAM	14.944.678	128.448.666	143.393.343	35.643.248	180.389.340	216.032.588

Kaynak: Kurumların 2024 Performans Programları. Yöntem için bkz. www.kahip.org
VAN BB ve BK verisi ayrıştırlanamamıştır.

2024 yılında yapılan toplam risk azaltma ile ilgili harcama 454 milyon dolar iken bunun 355 milyon doları inşaat ve ekipmanla ilgilidir. Tahmin edilebileceği gibi, söz konusu inşaat ve ekipman bütçesi esas olarak kentsel dönüşüm ile ilgili ayrılan bütçedir.

Kent dönüşümün ülkemizde, siyasi veya ekonomik rant amaçlı olarak da yapıldığı dikkate alındığında, burada depremin etkilerini azaltma ya da diğer amaçlı kentsel dönüşüm faaliyetlerini ayıramadan tümünü aldığımızı belirtmekte yarar var. Aşağıda kentsel dönüşümle ilgili bütçe ayrıca tartışılacaktır.

a) AFET RİSK AZALTMA İNŞAAT-EKİPMAN

Öncelikle, Tablo 3'ten, risk azaltma bütçesinin inşaat yapımı – ekipman alımı alt kalemi daha ayrıntılandırılarak incelendiğinde, en önemli harcama yapan büyükşehirlerin İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Tekirdağ, Ankara, Şanlıurfa, Manisa, Diyarbakır, Muğla, Ordu, Eskişehir, Samsun, Antalya, Gaziantep olduğunu görüyoruz.

Risk azaltma bütçesinin inşaat yapımı /ekipman alımı alt kalemi (AFRA 2) içinde kentsel dönüşüm ilintili bütçelerin risk azaltma bütçesinin en önemli kalemini oluşturmaktadır. Kentsel dönüşüm, kentsel dönüşüm ile ilgili kamulaştırma ve projelendirme şehirlerin büyük bir kısmında en önemli bütçe kalemidir. Örneğin kentsel dönüşüme en yüksek bütçe ayıran büyükşehirler İstanbul, İzmir, Ankara, Adana, Eskişehir ve Antalya'dır. Bursa ve Kocaeli kentsel dönüşüm amaçlı kamulaştırmaya, Şanlıurfa kentsel dönüşüm amaçlı projelendirmeye yüksek bütçe ayırmıştır.

Dere ıslahı, taşkınla mücadeleye yönelik ayrılan bütçeler ise kentsel dönüşüm ile ilgili bütçelerden sonra gelmektedir. İstanbul, İzmir, Kocaeli, Tekirdağ, Muğla, Samsun Dere ıslahı ve taşkınla mücadeleye kaynak ayıran büyükşehirlerdir. İstanbul ve Kocaeli neredeyse kentsel dönüşüme ayırdıkları kadar, İzmir ise kentsel dönüşüm için ayırdığı bütçeden daha fazlasını dere ıslahı ve taşkınla mücadele hedefleri için ayırmışlardır.

İzmir, Manisa, Diyarbakır ve Gaziantep ise risk azaltma hedefleri bütçesi içinde en büyük bütçeyi var olan binaların güçlendirilmesi için ayırmıştır. İzmir ve Adana risk azaltma amaçlı itfaiye binası yapımına/güçlendirilmesine bütçe ayıran iki şehirdir.

29 büyükşehir belediyesinin 2024 yılı performans programları incelendiğinde 147 milyon dolar kadar kentsel dönüşüm ilintili risk azaltma için bütçe ayrılırken, bunun 38 milyon doları kamulaştırma ve projelendirmedir. 109 milyon doları ise doğrudan kentsel dönüşümle ilgilidir.

Kentsel dönüşüm ile ilgili hedeflerin bütçesinin dışında, 29 büyükşehir belediyesinin 109 milyon dolar kadar dere ıslahı ve taşkın önleme, 75 milyon dolar kadar binaların güçlendirilmesi ve 2 milyon da itfaiye binası yapımına/güçlendirmesine bütçe ayırdıkları hesaplanabilmektedir.

Her ne kadar risk azaltma ile ilgili bütçelerin afete müdahaleye yönelik bütçelerden yüksek olmasının uzun vadede insan, hayvan ve doğal yaşam üzerine olumlu etkisinin olacağı düşünülse de, yerel yönetimlerin risk azaltmaya ayırdıkları bütçenin neredeyse yarısı kentsel dönüşüm ile ilgilidir.

İçinde bulunduğumuz yıllar için, Orta Vadeli Program kapsamında 2024 yılı için 220 milyar TL, 2025 yılı için 381 milyar TL, 2026 yılı için 370 milyar TL kentsel dönüşüm için ek kaynak ÇŞİDB bütçesine program dışı gider olarak konulmuştur (OVP, 2024 ve ÇŞİDB 2024 Performans Programı). Türkiye deprem riski yüksek olan bir ülkedir ve başta İstanbul için kentsel dönüşüm çok geç kalmış bir hedefdir. Yukarıda değinildiği gibi, 29 büyükşehir belediyesinin kentsel dönüşüm için 109 milyon dolar (yaklaşık 3,5 milyar TL) ayırabildiği düşünülürse, kentsel dönüşüm için ek bir bütçenin merkezi yönetim tarafından çıkarılması gerektiği açıktır. Kaldı ki OVP dahilinde ayrılan kaynak bile 1.500.000 binanın acil yıkılması gerekli olan İstanbul için yeterli olmayacağı hesaplanmaktadır (Yentürk, 2024 – yayımlanmak üzere).

Yerel yönetimler kentsel dönüşümü fiilen yapmak yerine, zemin etüdü, kamulaştırma ve projelendirmeye; riskli yapıları tespit, tespit ve yıkım çalışmalarına; erken uyarı ve önleyici çalışmalara daha çok kaynak ayırmaları yerinde olabilir. Çünkü Türkiye gibi yüksek deprem riski taşıyan bir coğrafyada, riskli yapıların yıkılması ve yeniden yapılması yerel yönetimlerin bütçelerinden karşılanamayacak kadar büyüktür. Bu ek kaynağın merkezi bütçeden ayrılması önemlidir. Ancak şehirlerdeki kentsel dönüşüm için ayrılan bütçenin nasıl kullanılacağı stratejik öneme

sahiptir. Uzun yıllardır yerel yönetimlerin yetkilerinin kısıtlanması, bütçenin ve kararların gittikçe merkezi hale gelmesi ve gelenekselleşmiş/kemikleşmiş TOKİ uygulamalarında görülen kalite, yerele uyum, çepere taşınma gibi sorunlar nedeniyle kentsel dönüşümün yerel yönetimler tarafından katılımcılık ve şeffaflık temelinde yapılması yararlı olacaktır. Bu açıdan merkezle yerel yönetimler arasında işbirliği yaklaşımıyla, rant odaklı kentsel dönüşüm yaklaşımının terk edilmesinin ön planda tutulması önerilebilir.

Sadece mülk sahibi vatandaşların değil, tüm vatandaşların barınma hakkını koruyan, vatandaşların isteklerini bölgenin coğrafi, kültürel ve sosyolojik özelliklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alan çevreye duyarlı, enerji tasarruflu, yeşil binalar ve dirençli kentler yaratılabilmesi için bütüncül bir kentsel dönüşüm yaklaşımı kaçınılmazdır. Bu yaklaşım olmaksızın merkezi bütçeden ayrılan büyük kaynaklarla kentlerde yaşanan basmakalıp konut üretimi orta-uzun vadede farklı kültürel, sosyal ve ekonomik sorunları beraberinde getirebilecektir.

b) AFET RİSK AZALTMA VE TESPİT

Daha önce belirtildiği gibi, 2024 yılı için, 28 büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idaresinin AFRA 2 bütçesi 454 milyon dolar iken AFRA 1 bütçesi sadece 99 milyon dolardır. AFRA 1 alt kaleminin içinde olan zemin etüdü, mikro bölgelendirme, eğitim, koordinasyon, farkındalık artırma, yangın önleme gibi alt alanlarını kapsamaktadır. Örneğin 2024 yılında, toplam 99 milyon dolar olan AFRA 1 bütçesinin % 75 (yaklaşık 73 milyon dolar) zemin etüdü, riskli yapıların tespiti için ayrılmıştır. Bunun 53 milyon doları İstanbul, 10 milyon doları İzmir; 2,7 milyon doları Tekirdağ; 2 milyon doları Bursa; 1,3 milyon doları Kocaeli, 1 milyon doları Adana büyükşehir belediyeleri tarafından ayrılmıştır. Kalan 26 milyon dolarlık bölüm ise farkındalık, eğitim, yangın önleme gibi konulara ayrılabilmiştir.

5. BÜYÜKŞEHİRLERİN AFET MÜDAHALE HEDEFLERİ BÜTÇESİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR

Çalışmanın başında yer alan Tablo 1'de müdahale hedeflerinin sınıflandırılmasında yol gösterici olan alt kalemlere yer verilmiştir. AFMÜ 1'de müdahaleye hazırlık için gerekli tüm hedefler yer almaktadır. Sivil savunma, afet gönüllüleri profesyonellerinin, her türlü arama kurtarma faaliyetlerinin ve itfaiye koordinasyon, eğitim, tatbikat ve denetimlerini kapsamaktadır. AFMÜ 2 ise afet ve arama kurtarma için ekipman ve araç temini, itfaiye ve afete yönelik bina tamiri ve yapımı gibi hedefleri kapsamaktadır.

Tablo 4'te büyükşehirler 2024 yılında afete müdahale için ayırdıkları bütçeye göre büyükten küçüğe dizilmişlerdir. Tablo 4'te ayrıntılı olarak görülebileceği gibi, 2024 için, Malatya, Muğla, Mardin ve Şanlıurfa afete müdahale hedefleriyle ilgili olarak 750.000 doların altında bütçe ayıran şehirlerdir. Diğer yandan afete müdahale hedefleri bütçesi 750.000 dolardan yüksek olan 25 büyükşehirler arasında 2023 – 2024 yılları arasında afete müdahale bütçesini azaltan şehirler vardır. Bunlar Kocaeli, Ankara, Samsun, Antalya'dır.

İstanbul büyükşehir ve su-kanalizasyon idaresinin afete müdahale hedefleri ile ilgili ayırdıkları bütçe 2024 yılında 321 milyon dolariken diğer 28 büyükşehir ve bağlı kurumununki 141 milyon dolardır. İstanbul afete müdahale hedefleri bütçesi, 29 büyükşehir belediyesinin toplam afete müdahale hedeflerinin % 56'sıdır.

Dolar cinsinden verilen Tablo 4'ün son üç satırından büyükşehir belediyesi ve su-kanalizasyon idarelerinin toplam afete müdahale hedefleri ile ilgili bütçelerinin toplamda % 28 arttığı görülmektedir. 2023-2024 yılları arasında afete müdahaleye hazırlıktespit, analiz ve farkındalık bakımından artış olmuşken inşaat ve ekipman bakımından azalma olmuştur (AFMÜ 1).Dolar cinsinden afete müdahale faaliyetinin en önemli kalemi inşaat ekipman dışı hazırlık hedeflerine yöneliktir (AFMÜ 1) ve 267 milyon dolardır. 2024 yılında yapılan toplam afete müdahale bütçesi 321 milyon dolar iken bunun sadece 54 milyon doları inşaat ve ekipmanla ilgilidir (AFMÜ 2).

Tablo 4: 30 BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ, PERFORMANS PROGRAMI AFET MÜDAHALE BÜTÇELERİ, DOLAR

	2023	2023	2023	2024	2024	2024
	MÜDAHALE VE HAZIRLIK (AFMÜ1)	AFET MÜDAHALE YE HAZIRLIK İNŞAAT-EKİPMAN (AFMÜ2)	TOPLAM	MÜDAHALE VE HAZIRLIK (AFMÜ1)	AFET MÜDAHALE YE HAZIRLIK İNŞAAT-EKİPMAN (AFMÜ2)	TOPLAM
İSTANBUL BB ve BK	102.306.930	29.583.845	131.890.776	161.817.430	18.195.018	180.012.448
İZMİR BB ve BK	21.525.220	768.315	22.293.535	28.753.545	151.515	28.905.061
BURSA BB ve BK	7.573.704	3.219.625	10.793.329	11.404.333	3.503.152	14.907.485
MANİSA BB ve BK	6.443.638	0	6.443.638	13.145.417	0	13.145.417
DENİZLİ BB ve BK	5.130.805	0	5.130.805	8.939.758	0	8.939.758
ESKİŞEHİR BB ve BK	4.249.708	0	4.249.708	8.771.121	0	8.771.121
ORDU BB ve BK	6.277.083	0	6.277.083	8.433.333	0	8.433.333
AYDIN BB ve BK	4.824.824	0	4.824.824	8.237.424	0	8.237.424
KONYA BB ve BK	7.150.035	5.762.316	12.912.351	6.267.364	1.515.152	7.782.515
BALIKESİR BB ve BK	130.612	3.918.375	4.048.987	121.212	4.954.545	5.075.758
SAKARYA BB ve BK	2.427.433	1.190.879	3.618.312	3.343.273	1.727.273	5.070.545
KOCAELİ BB ve BK	0	4.972.110	4.972.110	0	4.858.333	4.858.333
ANKARA BB ve BK	0	15.604.544	15.604.544	0	4.848.485	4.848.485
ADANA BB ve BK	0	1.524.006	1.524.006	0	3.463.042	3.463.042
MERSİN BB ve BK	987.277	9.604	996.881	2.852.879	7.576	2.860.455
KAHRAMANMARAŞ BB ve BK	7.683	1.289.616	1.297.299	2.600.000	0	2.600.000
HATAY BB ve BK	0	933.963	933.963	0	2.465.455	2.465.455
ERZURUM BB ve BK	151.020	1.030.695	1.181.715	119.129	1.594.013	1.713.141
DİYARBAKIR BB ve BK	614.647	0	614.647	1.288.636	0	1.288.636
SAMSUN BB ve BK	508.236	691.478	1.199.714	159.091	909.091	1.068.182
ANTALYA BB ve BK	3.842	1.065.345	1.069.187	3.030	974.242	977.273
TEKİRDAĞ BB ve BK	383.386	50.708	434.094	627.273	306.061	933.333
KAYSERİ BB ve BK	96.039	553.187	649.226	28.788	804.545	833.333
TRABZON BB ve BK	160.384	460.985	621.370	367.424	454.545	821.970
MALATYA BB ve BK	17.133	279.280	296.414	9.939	619.697	629.636
MUĞLA BB ve BK	0	1.185.885	1.185.885	0	519.697	519.697
MARDİN BB ve BK	1.459.787	0	1.459.787	10.606	353.030	363.636
ŞANLIURFA BB ve BK	3.842	3.956.790	3.960.632	4.545	136.364	140.909
GAZİANTEP BB ve BK	0	422.570	422.570	0	1.684.848	1.684.848
VAN BB ve BK						
TOPLAM 29 BB VE BK	172.433.270	78.474.121	250.907.390	267.305.551	54.045.679	321.351.230
2023-2024 ARASI BÜYÜME %						%28,08
İSTANBUL HARIÇ TOPLAM	70.126.339	48.890.276	119.016.615	105.488.121	35.850.660	141.338.782

Kaynak: Kurumların 2024 Performans Programları. Yöntem için bkz. www.kahip.org
VAN BB ve BK verisi ayrıştırlanamamıştır.

Afete müdahale ve hazırlık kaleminde (AFMÜ 1) itfaiye ve yangınla mücadele hizmetleri ön plandadır. Afete müdahale ve hazırlık bina yapımı / ekipman alımı (AFMÜ 2) bakımından incelendiğinde yine itfaiye binalarının yapımı ve ekipman alımı ile ilgili olduğu görülmektedir. Afete müdahale ve hazırlık bütçeleri büyükşehir belediyelerin klasik yangınla mücadele hedefine sıkışmıştır.

a) AFETE MÜDAHALE VE HAZIRLIK: İNŞAAT-EKİPMAN

Tablo 4'te yer alan şehirlerden afete müdahale ve hazırlık (AFMÜ) toplam bütçesi 750.000 doların üzerinde olan şehirler incelendiğinde, 2024 yılında afete müdahale ve hazırlığın inşaat-ekipman (AFMÜ 2) hedefleri arasında itfaiye binası yapımı için bütçe ayıran büyükşehirler Bursa, Konya, Kocaeli, Ankara, Samsun ve Trabzon'dur.

İtfaiye ve yangın ile mücadele için ekipman alan büyükşehirler ise daha çok sayıdadır. Bunlar İzmir, Bursa, Balıkesir, Sakarya, Kocaeli, Ankara, Adana, Mersin, Hatay, Erzurum, Antalya, Tekirdağ ve Kayseri'dir. Afet hazırlık için ekipman alma hedefleri bütçesi ise İstanbul, Balıkesir, Kocaeli, Adana'da bulunmaktadır. İstanbul büyükşehir belediyesinin afete müdahale ve hazırlığın inşaat- ekipman alımı (AFMÜ 2) hedefleri bütçesine ayırdığı kaynak 29 büyükşehirin ayırdığı kaynağın % 34'ünü oluşturmaktadır.

b) AFETE MÜDAHALE VE HAZIRLIK

29 büyükşehir belediyesinin afete müdahale ve hazırlık ile ilgili bütçe hedeflerinin (AFMÜ 1) incelenmesi bu bütçenin iki kalem arasında ayrıştığını göstermektedir. Birincisi yangın ve afetlere müdahale için ayrılan kaynaktır. İkincisi ise tatbikat, koordinasyon, gönüllülerin katılımı, eğitim, denetim gibi konulara ayrılan kaynaktır. Afete müdahale ve hazırlık için ayrılan bütçenin % 91 ini yangına ve afete müdahale için ayrılan kaynaktır, bunun içinde de yangına müdahale ön plandadır. Sadece % 9'luk bütçe ise tatbikat, koordinasyon, gönüllü yönetimi, eğitim, farkındalık artırma, denetim gibi alanlara ayrılmıştır.

Büyükşehir belediyelerinin tatbikat, koordinasyon, gönüllü yönetimi, farkındalık artırma, eğitim, denetim gibi hedeflere daha çok bütçe ayırmaları önemlidir.

% 9'luk bütçe ise ağırlıklı olarak İstanbul (tatbikat, koordinasyon, gönüllü yönetimi), Bursa (yangın eğitim ve denetimi), Kahramanmaraş (eğitim, tatbikat, denetim) Diyarbakır (afete hazırlık ve müdahale), Tekirdağ (afet bilinci artırma) büyükşehir belediyelerince ayrılmıştır.

